

Domokos Judit: Személyes drámapedagógia

2003 szeptemberétől 2004 júniusáig drámapedagógiai csoportot vezettem Szentendrén. A hat fős csoport 13-14 éves gyerekekből állt, köztük többen magatartászavarokkal küzdöttek, például hiperaktivitással. Hárman tanári nyomásra kerültek közénk, mert iskolai viselkedésük kritikussá vált.

Miért személyes? A gyerekek szempontjából az, mert egyéni fejlődésüket tartottam szem előtt. Ezzel persze módosítottam az előírt szokványos tematikán. Személyes, mert az ő viszonyukat akartam javítani magukhoz és a világhoz. Az én szempontomból személyes, mert saját tematikám szerint haladtam, az általam fontosnak és értékesnek tartott módszerek közül válogattam, és személyes, mert az órák alatt minden figyelmemet a gyerekeknek szenteltem.

Miért drámapedagógia csoport, miért nem színjátszó kör? A legmeghatározóbb különbség, hogy a drámapedagógia kisebb

hangsúlyt fektet a produkcióra. A célom az volt, hogy kapcsolatba kerüljünk egymással, előhívjak érzéseket, amelyek megfogalmazásával, önmagukkal is kapcsolatba kerülhetnek a gyerekek. Ezt az segítette, hogy szabadon beszélhettek arról, mit szeretnek csinálni, mik foglalkoztatják őket.

A foglalkozások a következő elemekből álltak: lazítás (relaxáció, oldott beszélgetés), felolvasás (novellák és mitológiai történetek), művészeti alapismeretek (művészeti albumok nézegetése), mozgásgyakorlatok (thai-chi, szabad ugrádozás, szoborjáték), beszédtechnika, festés-rajzolás-agyagozás, helyzetgyakorlatok, versmondás, portrékészítés.

Az első órán megkértem mindenkit, hogy nevezze meg és írja le az összes érzést, ami eszükbe jut. Nagyon kevés jutott eszükbe. Az év folyamán vissza-visszatértünk erre egy-egy film vagy irodalmi mű kapcsán és egyre gazdagodott az érzéstár. Aki akarta elmesélte álmait. Mindjárt az év elején R teljes nyíltsággal, mondhatni megkönnyebbüléssel megosztotta velünk azt a mindennapos álmát, hogy meghal. Utálok aludni – mondta. Bizonyos időközönként – úgy kéthetente – megkérdeztem, hogy még mindig ugyanazt álmodja-e. Ő mindig meglepődött azon, hogy kérdezem. Úgy december táján megszűntek a rossz álmai. Nem tudom bizonyítani, hogy ez az apró törődés vezetett-e eredményre. A lényeg, hogy R nem álmodta többet, hogy meghal. A foglalkozások elemeit spontán sor-

rendben és mennyiségben igazítottam a csoport állapotához. Mindig többre készültem, mint amit a két és fél óra alatt meg tudunk valósítani.

Értékeltem, hogy a gyerekek feláldozzák a szombat délelőttjüket, nem alhatnak sokáig, mert 9-kor kezdtünk. Néhány bevezető lazító gyakorlat után reggeliztünk: gyümölcslevet és kiflit vittem, amit a gyerekek szívesen fogadtak. Tanulmányozni való picit konfliktusok jöttek létre néha, ha kevesebb poharat vittem, mint ahányan voltunk. Az év elején egy-két gyerek azt az álláspontot foglalta el: inkább nem kérek, de „utána” nem iszom. Az év végére, pedig szívesen megosztották egymással a papírpoharakat, miután elmosták.

A felolvasás eleinte némi akadályba ütközött. Hermann Hesse: A költő című novelláját olvastam fel, ami egy kínai lantjátékos, Han Fok életéről szól. Többen tiltakoztak, hogy kínai történet őket nem érdekli, „biztos unalmas lesz”. Főleg Z hangoskodott, és visszavágyott az otthoni számítógéphez. Mégis sikerült felolvasni a hét oldalas történetet. Ez szeptemberben történt, májusban megkérdeztem ki emlékszik a kínai költő nevére. Z azonnal válaszolt: Han Fok. Nem akarok ebből az esetből se messzemenő következtetést levonni, de számomra élmény volt megtapasztalni azt, hogy a lázadó viselkedés gyakran álarca az érzékeny figyelemnek. Örültem annak is, hogy nem akartam megváltoztatni ezt a viselkedést. Nem akartam nevelni, csak lehetőséget adni a kibontako-

zásra. A következő történet, amit felolvastam, szintén Hermann Hesse írása volt, címe: A törpe. Ezt több alkalomra osztottam.

Kezdetben ez ellen is tiltakoztak, de amikor félbehagytam – szándékosan egy izgalmas résznél – szinte könyörögtek, hogy folytassam. Amikor befejeztem, megkértem mindenkit, hogy mesélje el. Elvárások, szempontok nem voltak. Z szakadozottan emlékezett a történetre, a főhősnőt teljesen kifelejtette. R gyönyörűen mesélte el, nagy hangsúlyt fektetve az érzésekre. C egy egész más történetet mesélt el, csak abban hasonlított a felolvasottra, hogy kutya szerepelt benne. A helyzetgyakorlatnál, amikor egy részletet eljátszottak, ő játszotta el a legnagyobb átéléssel és érzékenységgel a jelenetet.

A helyzetgyakorlatoktól nagyon sokat vártam. Azt reméltem, hogy felszabadítja a gyerekek játékos kedvét. Nem így történt, pedig több oldalról nekifutottam. Legelőször, mintegy próbaképpen megkértem álljanak szembe a tükörfallal. Mindössze annyi volt a feladat, hogy egy percig nézzék saját magukat. Nem sikerült: nevettek, idétlenkedtek, elmentek: zavarban voltak. Később festményeket mutattam, amiket egyszerű jelenetként kellett volna eljátszani. Volt gondolkodási idő, beszélgettünk róla, mégsem ment. A harmadik fajta próbálkozásom saját helyzetgyakorlat volt: saját életük, saját gondolataik. Ellenállást nem éreztem. Csak valami képtelenséget.

Hogy a kudarc oka belső merevség, rossz beidegződések, vagy egyéni ambíciók hiánya volt-e, nem tudom. Lehet, hogy egyszerűen korai volt. Egyetlen év egy ilyen összetételű csoportnál talán még kevés az önkifejezéshez ebben a formában. Az összpontosítás is nehéz volt nekik.

Hasonló helyzet alakult ki a zenével és a táncal. Carlos Saura *Carmen* című filmjének zenéjét mutattam meg, teljes elutasításra találtam. Egy másik alkalommal azt kértem, hogy becsukott szemmel mozogjanak egy tapsolt ritmusra. Z kivételével mindenki szinte teljesen mozdulatlan maradt, sőt a szemüket sem tudták egy percnél tovább csukva tartani. Talán ez is korai. Zenével kapcsolatos siker volt, hogy C, nagyothalló fiú elhozta szájharmonikáját. Hosszas unszolásra eljátszotta néhány saját szerzeményét. Nagyon szép volt. A többiek értékelték, ő pedig nagyon büszke volt.

A mitológiai történeteket érdeklődéssel hallgatták. Amikor bejelentettem, hogy ókori mitológiai történetek következnek, G kifejezte azt a kívánságát, hogy legyen benne akció és robbantás. Elég passzívan reagáltak Odüsszeusz, Bellerofontész és a többiek tragédiájára: érdekes viszont, hogy párhuzamokat fedeztek fel a „modern” hősök és az ókoriak bizonyos vonásai között.

Mindig kerestem azt a területet, ahol érdeklődést tudok ébreszteni. A beszédtechnika és a kézműves foglalkozás ilyen volt. Késznek mutatkoztak hangerő- és artikulációgyakorlatokra.

Montágh Imre „mondj följebb” gyakorlatánál két döbbenetes eset is történt. A gyakorlat abból áll, hogy körbe állunk, valaki elkezd a sort: suttogó hangon azt mondja: mondj följebb. A mellette álló kicsit hangosabban ugyanazt, a következő még hangosabban és így tovább. Itt derült ki, hogy Z-nek csodálatosan erőteljes, zengő az orgánuma. Nagy öröme szolgált, hogy hangját kiterjesztheti, bátran ordíthat. Amikor felfedeztem ezt a képességet, megkértem, hogy ezen a „hőfokon” olvasson el egy kiáltványt. Többszöri nekifutás után képes volt arra, hogy kontrolláltan kieresse a hangját, szépen értelmesen olvasott. Mondtam neki, hogy én a segítségére leszek abban, hogy kifejlessze ezt a benne lakozó képességet: gyönyörű orgánuma mindenkire nagy hatással lesz. Ez nagyon meglepte és láthatóan jó érzéssel, töltötte el. Nem dicsértem, csak a tényeket közöltem vele tárgyilagosan, őszintén. A többiek felbuzdultak: „Bennem is van ilyen jó tulajdonság, amit ki lehet bontakoztatni?”

A másik említésre méltó történet egy kislánnyé, aki november táján toppant a csoportba. Halk szavú, szégyenlős lány volt, aki azért szívesen részt vett a munkában. A „mondj följebb” gyakorlat eleinte nehéz volt neki.

Csak a második kör után tudta kiereszteni a hangját, de akkor viszont annyira, olyan erőteljesen, hogy egy pillanatra döbbsent csönd támadt. Mindenki rámeredt, ő pedig megijedt. Azt hiszem saját magától. Soha többet nem jött. Lehetséges, hogy egy ilyen egyszerű gyakorlat is létrehozhat ijesztő szembesülést önmagunkkal?

Felolvasás közben általában arra kértem őket, hogy rajzoljanak egy közös óriási papírra. Eleinte zavarták egymást, volt, hogy belefirkáltak egymás rajzába, máskor vastag vonallal elhatárolták a saját munkájukat. Később képesek voltak közös művet létrehozni, egymás vonalát folytatni, egyikük vázlatát másik kidolgozni. Volt, hogy egymásnak adták az ecsetet, mindent megbeszéltek. Nagyon megható volt. Örültem, hogy egymással is kapcsolatba kerültek és nem bántam, hogy nem szigorúan meghatározott feladatokat adtam.

Sikeres volt még a művészeti albumok nézgetése is. Bár Z szokás szerint tiltakozott: "Már megint kultúra! Olyan unalmas!" De azért ő is nézte. Nem akartam mást ezzel, csak hogy szemlélődjének kicsit. Fogadják be, amire fogékonyak, ne merítsenek belőle, ne

vonjanak le belőle tanulságokat, csak nézzenek. Az ősi művészet többüket lázba hozta. Számomra ez értékesebb volt – nem akartam rájuk nyomást gyakorolni.

Célul tűztem ki a költészettel való kapcsolat-teremtést. Kiválasztottam verseket, amik közel álltak az egyes gyerekek érzésvilágához. Miután nem féltek a rossz osztályzattól – büntetéstől – ha nem tanulják meg, csak az érdeklődésükre apellálhattam. Mit jelent ez? Kiválasztok személyenként egy verset, ami szerintem lehetőséget ad megvillantani egyéniességüket. Mi történik, ha egyikük nem tanulja meg? Következő alkalommal megpróbálom megközelíteni a verset érzelmi szempontból. Együtt megnevezzük az érzéseket, amiket a költő ábrázol. Felidézünk hasonlókat a saját életünkéből. Ha ezután se tanulja meg, elejtjük a verset. Ez azt jelenti, hogy nem sikerült kapcsolatot teremteni. Nincs értelme erőltetni, mással próbálkozunk. Olyan is volt, hogy megtanulta, de valami belső gát nem engedte, hogy elmondja. Ekkor a következő módszerrel próbálkoztam: lazítsunk, majd idézzük fel azt az érzést, ami a saját életedben rímelt a versben felfedezettekkel. Ezután indulj el! Kezdd el mondani a verset sétálva! A tapasztalatok szerint sikerült, a módszer eredményesnek bizonyult.

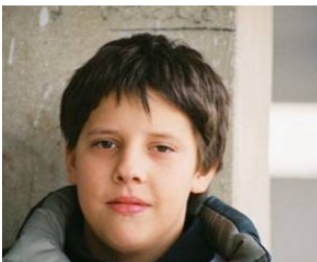
1. Nem jövök többet! Alszom szombat délelőtt

3. Már olyan jól összeraktunk!

2. Nem is ilyen vagyok! Sokkal barátságosabb.

4. Folytatjuk?

Az évi közös munkánk koronája egy előadás volt – az egymással kialakult kapcsolat megmutatása a közönségnek és magunknak is. Bizonyítva láttam, hogy a produkció nem cél, hanem a kibontakozást szolgáló eszköz. Egy rövid Szentivánéji álmot játszott el a csoport. A szöveget mindenki otthon tanulta meg, mindössze kétszer próbáltunk. Akadálymentesen siklottak a párbeszédok, az én rendezői szerepem csak a mozgások eligazítására irányult. Fegyelmezésre most sem volt szükség. Közös, nagyszerű élményünk volt! Számomra a munkánk igazolta, hogy azok az alapelvek, amelyeket a magam számára megfogalmaz-

tam, eredményhez vezettek. A szülők és tanárok visszajelzései is igazolták ezt. Helyesebb a fejlesztés, mint a büntetés-juttalmazás rendszer, az értékek kibontakoztatása jobb, mint a dicséret, és a törődés jobb kapcsolatot alakít ki, mint a nevelés.

Ezek bizonyítására a mellékelt fényképeket tudom felmutatni. Kéthavonta mindenkiről portrét készítettem. Ezek itt Z változását mutatják 2003 szeptembere és 2004 májusa között. A képaláírások az ő megjegyzései, amiket ő ezekhez hozzáfűzött.